

Foaia Diecezană

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

<p>Prețul abonamentului:</p> <p>Pe un an 240 Lei Pe jumătate de an 120 Lei Pe un pătrar de an 60 Lei Un număr 5 Lei Pentru străinătate pe un an 300 Lei</p>	<p>APARE DUMINECA</p> <p>Manuscrisele nu se înapoiază și se adresează redacțiunii „Foaia Diecezană”, iar banii pentru abonamente și inserațiuni se trimit administrațiunii „Tipografia și Librăria Diecezană” în Caransebeș.</p>	<p>Prețul inserțiunilor:</p> <p>Pentru publicațiuni oficiale, concursuri, edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 120 Lei, până la 200 de cuvinte 180 Lei, de aci în sus 200 Lei</p>
--	---	--

Iugoslavia nu mai încheie concordat cu Vaticanul.

Ziarele din ultimele zile au reprodus o știre luată din surse iugoslave oficiale, în înțelesul căreia Iugoslavia, statul nostru vecin și aliat nu mai încheie nici un fel de concordat cu Vaticanul. „Șeful guvernului, într'o comunicare confidențială, adresată Sf. Sinod în ziua de 1 Februarie 1938 a declarat: Concordatul cu Sfântul Scaun nu va mai fi prezentat reprezentanților națiunii pentru ratificare iar guvernul regal în toate regulamentele viitoare privind raporturile sale cu Sfântul Scaun și în toate regulamentele privitoare la situația bisericii romano-catolice în Regatul jugoslav, va respecta în întregime și va aplica principiul egalității garantat de constituția Statului pentru toate confesiunile, legal recunoscute în Regatul Jugoslav.

Sf. Sinod a hotărât, în unanimitate, că declarațiile oficiale ale șefului Statului reprezintă garanții suficiente că concordatul este scos, eficace și definitiv, dela ordinei zilei, este abolit și nu va mai fi prezentat nici în Skupcină, nici în Senat pentru ratificare și, astfel fiind, a luat act de comunicarea guvernului“. (Curentul din 10 Februarie a. c.)

Știrea aceasta despre triumful atât de strălucit al Bisericii ortodoxe iugoslave desigur că ne bucură în măsură cu atât mai mare, cu cât ne suprinde mult-puțin. Este adevărat că față de măsurile întreprinse de guvern în scopul încheierii și ratificării concordatului, Clerul și Poporul dreptcredincios al Regatului vecin a reacționat cu multă bărbăție. Forul suprem, Sfântul Sinod luase dispoziții dârze dar categorice față de susținătorii Concordatului. Meetinguri, adunări de protest s'au întrecut în proteste una-

nime cu poporul condus de cler, în adunările bisericești, în procesiuni și cu toate ocaziunile. A murit cum a murit un Patriarh, au mai căzut câțiva preoți, dar spiritul protestatar, întezit și mai mult nu s'a potolit un moment.

P. S. Episcop Nicolae Velimirovici, un călugăr învățat și cu faimă pentru evlavie și adâncă-i înțelepciune adresează ministrului de interne — un preot catolic — o filipică vehementă. Efectul ei moral e nespus... Iată-l în resemnarea guvernanților zeloși pentru introducerea concordatului încă într'o țară ortodoxă.

Biruința Bisericii din Iugoslavia, mult îmbucurătoare și întremătoare pentru noi, ne vâra o undă de tristețe în inimi: Concordatul nostru, care face impresia paradoxală că pe măsură ce se învechește și i se demască lipsa de identitate, pare că tot mai adânci rădăcini prinde.

La noi, lipsind înțelegerea și solidaritatea, concordatul s'a impus cu destulă ușurință. Lupta desfășurată împotriva-i a fost mai mult o aparență, un simulacru de luptă. Opinia publică neinformată și neantrenată în luptă pe urma ignoranței în materie a „marei prese“, n'a reacționat. Iei-colo câte un preot de ai noștri alarmat de imensitatea pericolului, a protestat cu mijloace proprii: blesteme, tragerea clopotelor etc. Dar glasurile acestea stinse, sporadice, n'au avut firește alt ecou decât oprirea salariului dela stat pentru bietul preot ce se voia și se afirma ca bun păstor ortodox, așa cum n'au stârnit nici o indignare voluminoasele descoperiri ale dlui profesor Onisifor Ghibu...

Biruința Bisericii ortodoxe din Iugoslavia, pilduitoare, poate fi și contagioasă. Nu se știe dacă focul ce pâlpăie sub cenușă va găsi bărbătescul duh care să-l învie, și aprinzându-l — să alunge de pe meleagurile noastre această buruiană străină: Concordatul român!

Ce așteaptă Biserica dela un deputat eparhial.

— In preajma alegerilor. —

Biserica cea întemeiată de Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos aici pe pământ este „*ecclesia militans*“, biserică luptătoare și numai în viața cea vecinică este *triumfătoare*.

De aceea Biserica este închipuită pe pagina primă a Pidalionului, drept o corabie pe valurile furioase ale mării, având la cârmă pe dibaciul căpitan, pe însuși Domnul Hristos care o trece prin vicisitudinile și prin toate pericolele, câte se abat pe marea vieții, scoțându-o la limanul mântuirii, împreună cu toți aceea, câți s'au îmbarcat în ea. În afară de biserică nu este mântuire. În mijlocul frământărilor vieții, Biserica, prin învățăturile ei de pace, de iubire, de dreptate este un factor de echilibrare și un loc de refugiu.

Biserica ortodoxă românească se află în ajun de noui alegeri pentru constituirea organelor reprezentative și executive în parohii, protopopiate și eparhii.

Referindu-mă la eparhia noastră constat că acestor alegeri li se dau, li se acordă o deosebită și îndreptățită importanță.

În ordinul circular Nr. 198 B 1938 la *capitolul VI* printre condițiunile ce trebuiesc îndeplinite de cei ce candidează la demnitatea de membrii ai Adunării eparhiale să cer și: „*bună purtare, practicarea vieții bisericești memoriu cu merite reale pentru biserică*“... (al. c. d).

Fericita inspirație a P. S. Sale de a cere, de a pretinde chiar, solicitorilor de fotolii bisericești asemenea condițiuni, evidențiază grija neostoită a Întâistătorului Eparhiei Bănatului, de a da acestei Biserici importanța și locul ce i se cuvine.

Greșelile trecutului trebuie să dispară.

Căci de componența forurilor reprezentative fie în parohii ori adunarea eparhială, depinde în mare măsură putința de înduhovnicire a vieții creștine aici în Banat.

Să ne oprim o clipă la compunerea adunării parohiale ca întâia celulă a organelor reprezentative.

„*Art. 2*“ din Regulament stabilește membrii acestei adunări să fie, printre altele „*nepătați*“. Dar ce însemnează cuvântul, „nepătat“? Nu cumva este sinonim cu „necondamnat“? Din desbaterile parlamentare cu prilejul votării legii de organizare bisericească s'a putut constata că raportorul legii a susținut neînlocuirea cuvântu-

lui „nepătat“ prin „necondamnat“ deoarece sfera noțiunii „nepătat“ este mai cuprinzătoare, având totodată și un senz moral care neapărat trebuie să caracterizeze pe orice membru al adunării parohiale, din care eventual se va putea recruta mai târziu, fie un deputat eparhial, fie chiar un membru în Congresul național-bisericesc. Și dacă așa stau lucrurile, cunoscute fiind uneltirile francmasoneriei contra bisericii în genere, mă întreb: poate preotul să tolereze alegerea în adunarea eparhială pe un candidat cunoscut că a făcut parte din vre-o lojă masonică, sau a activat după directivele masonice?

Recenta disolvare a lojilor dela noi nu ne garantează nici pe departe că aceștia s'au lepădat definitiv de masonerie și că au devenit subit credincioși devotați ai Bisericii ortodoxe. Socotesc că în sfera noțiunii „nepătat“ nu-și poate găsi justificare ca noțiune particulară, aceea de fost mason și a fi sau a fi fost investit cu această calitate și membru al adunării parohiale ori deputat eparhial, rămânând două idei contradictorii, deoarece fiecare își ia înțelesul din negația celeilalte.

Pentru pricina că nu s'a dat cuvântului „nepătat“ înțelesul lămurit îmi fac și altă întrebare: poate preotul unei oaricare parohii să treacă în lista membrilor ori să susțină autoritatea sa ca candidat la deputăția eparhială, pe un membru care fără nici o îndreptățire a avut față de Episcopul său o purtare necuviincioasă, sau a fost de rea credință? Este sau nu „nepătat“? Sunt simple întrebări cărora pentru economia legii, legiuitorul nu le-a dat extenziunea necesară. Dar sunt întrebări pe cari ni le punem pentru lămurirea noastră și mai ales pentru prestigiul și folosul Bisericii ortodoxe.

Revenind la condițiunile candidaților la locul de deputați eparhiali să scrutăm bine trecutul și să socotim câți dintre membri componenți ar putea conta în această înaltă corporațiune?

Dacă ar fi să se aplice canoanele privitor la „*practicarea vieții bisericești*“, — și e bine să se aplice, — am putea asista în viitor la o adunare pe drept cuvânt bisericească și ortodoxă. Câți dintre deputații noștri trecuți ar putea să spună că au împlinit această condițiune.

Câți dintre deputații noștrii eparhiali ar putea spune că au săvârșit opere de binefacere pentru biserică? Am văzut darea de seamă a Prefecturii jud Severin în cei 4 ani de stăpânire cu toate înfăptuirile. Sunt o mulțime de biserici ca înfăptuite exclusiv pe un anume partid politic. Complect neadevărat, căci afară de unele mici, foarte mici contribuții: ridicarea sfintelor locașuri s'a făcut din mila credincioșilor și sâr-

guinta bieților preoți. Marturisească oricine, câți dintre mandatarii eparhiali, demulțorii exponenții intereselor unuia sau altui partid politic, și-au deschis bucuros punga cu convingerea că înălțând lui Dumnezeu casă mândră de rugăciune își implinesc o pioasă îndatorire de creștin și că totdeauna își justifică astfel locul de cinste ce i s'a încredințat în treburile mari ale bisericii ortodoxe? În ședințele solemne ale adunării eparhiale se află totdeauna soluții bune însă tot la banul văduvei se apelează. Cât nu s'ar fi putut face pentru învierea Bisericii Bănățene dacă deputații acestei Bisericii ce dețineau unii fotolii parlamentare, ar fi lucrat alături de Episcopul lor la promovarea materială și chiar cea spirituală.

Socotesc că noutatea îmbucurătoare impusă de art. 56, și cerută special de autoritatea noastră bisericească va mai scutura din prețedenții și neîndreptății la demnități bisericești, chiar când acestea ar fi onorifice. Mandatul eparhial nu este nu și trebuie să fie primit din simplă vanitate sau snobism.

Biserica ortodoxă a Bănățului cere dela deputații săi viitori să fie cei mai de elită dintre fiii ei sufletești și cari și-au făcut din Biserică cel mai curat ideal al vieții lor.

Astăzi când puterile întunecului pare că și-au dat mâna din cele patru vânturi, ca să dărâme fortăreața credinței strămoșești, Biserica așteaptă dela deputatul eparhial să lupte pentru triumful deplin al doctrinei Mântuitorului Hristos.

Lupta înseamnă jertfă, iar biruință nu poate fi fără jertfă.

Găsi-l vom în viitoarele alegeri pe deputatul eparhial gata de luptă și jertfă? Să nădăjduim că da.

Un deputat eparhial chemat să servească Biserica servește implicit imperativul categoric al binelui și el nu poate fi recrutat nici dintre liber-cugetători, nici dintre francmasonii de eri, nici dintre indiferenții blazați la minte și la suflet, nici dintre cei preocupați de interese personale ori dintre cei ce vânează interese de ascenziune politică, ci trebuie ales numai dintre oamenii credinței evanghelice, vie și lucrătoare.

Păstori și turmă drept măritoare: luați aminte.

Pr. D. V. Anuțoiu

Cine a furat să nu mai fure, ci mai vârtos să se ostenească lucrând cu mâinile lui, lucru cinstit, ca să aibă să dea celui ce n'are.

(Efeseni 4,28).

Bisericile noastre de lemn.

de: pr. Victor Iclozan.

Este binevenită înalta ordinațiune a Venerabilului Consiliului eparhial cu Nr. 129 E din a. c., prin care se iau măsuri cu privire la conservarea bisericilor noastre vechi de lemn, cari constituie un capitol important pentru cunoașterea trecutului nostru din toate punctele de vedere. Se știe doar, că în trecut orice activitate sau manifestație românească atât la orașe, cât mai ales la sate, se făcea în strânsă colaborare cu biserica. Câte evenimente naționale însemnate nu s'au petrecut în vechile noastre biserici de lemn. Din cele mai vechi timpuri, ele erau expresia vizibilă a religiozității strămoșilor noștri, căci ei înșiși își construiau bisericile lor mai mult din lemn, după planurile lor originale. Cum însă lemnul e mai puțin rezistent față de tempestățile timpului, ele trebuiau mereu refăcute, dar cu toate acestea ele și-au păstrat originalitatea și prezintă astăzi o mare valoare, atât din punct de vedere artistic, cât și istoric.

În diferite părți ale țării s'a făcut inventarierea lor; așa distinsul profesor universitar din Cluj dl Dr. Coriolan Petranu, ne-a dat în două volume rezultatul cercetărilor D-sale, făcute în județele Bihor și Arad, cari au fost atât de apreciate de străinătate, iar în părțile bănățene dl Dr. Ioachim Miloia, directorul muzeului bănățean din Timișoara, depune în această direcție o muncă încordată. Importanța adunării materialului documentar, cu privire la bisericile noastre de lemn, este cu atât mai mare, cu cât în prezent aproape numai în ele aflăm date precise pentru cunoașterea trecutului nostru bisericesc local.

Arta bisericilor noastre de lemn este și o artă națională, fiindcă stilul lor se deosebește de al bisericilor altor popoare înconjurătoare. Există totuși și aici unele deosebiri, după anumite regiuni; astfel bisericile din Ardeal înclină mai mult spre stilul gotic, având turnul înalt și foarte ascuțit; pe când bisericile de lemn din Banat sunt construite în stilul baroc, cu arcuri în plin centru și cu mult decor în interior; iar formele exterioare, sunt simple. Acest stil, de altfel occidental, prin aceasta devine un fel de stil bănățnesc.

Ce privește interiorul acestor biserici, ele sunt zugrăvite de diferiți măestri, cari la început stăteau sub influența culturii bizantine, fiind sub stăpânirea Turcilor. Cele dela orașe, erau pictate de pictori cu pregătiri academice, cum a fost pictorul Nedelcu, care a culminat pela anii

1730—60 și care a pictat biserica din Lipova. Tot de el s'au găsit câteva icoane și în biserica din Butin; dar cei următori stau cu totul sub influința apuseană, cum a fost Mihail Velceanu, care face studii la München pe la începutul secolului XIX, Nicolae Popescu, 1835—1877, a făcut studii la Roma, iar Zaicu a studiat la Viena. Majoritatea zugravilor de biserici la sate sunt oameni simpli fără pregătiri mai mari, cari își însușiau unul dela altul meseria; cu toate acestea și între dânșii se găseau unii, cari aveau un talent deosebit, cum a fost pictorul Zbăgan din părțile Vârșetului, dela care avem câteva icoane în biserica de lemn din Românești și se pare că tot lui i se poate atribui și pictura bisericii din Povergina. Cei mai cunoscuți și ale căror lucrări se păstrează până astăzi în bisericile noastre de lemn din Banat sunt următorii: Achimescu din Caransebeș, Dimitrie Turcu, Ioan Hașca, Giura Moalăru, D. Ioanovici, Filip Matei din Bocșa, Lazăr Zbăgan din Graniță, Deliomini din Caransebeș, Gherdanovici și Ioan Bagiu din Lugoj¹⁾.

De remarcat este, că vechii pictori de biserici în lucrările lor puneau mult suflet și erau stepâniți de mare evlavie. Înainte de a se apuca de lucru postiau și chiar se și cuminecau. Ei zugrăveau tot interiorul bisericilor cu sfinți și diferite scene biblice²⁾. Unele din aceste lucrări sunt adevărate capod'opere, iar acolo unde vechile picturi, de dragul modernismului, se spală cu diferite colorii, cum am văzut în unele locuri, se comite o adevărată crimă.

O influință, așazicând hotărîtoare, a avut asupra bisericilor noastre de lemn venirea în ținuturile locuite de Români a diferiților coloniști de alt neam, cari așezându-se printre Români, și-au clădit biserici, însă nu din lemn, ci din piatră, ori cărămidă, iar bănașenii noștri, mândrii din fire, au căutat să-i imite, clădind mărețe biserici din material solid; facând prin aceasta să dispară vechile monumente de artă bisericască și națională, cari sunt bisericile noastre din lemn.

Câteva din ele mai sustau încă și astăzi în partea cea mai săracă a Banatului, acolo unde n'au prea ajuns în contact cu străinii și unde poate nu aveau posibilitatea a clădi bisericii noi. Îndeosebi în nordul județului Severin, pe valea Begheiului, sunt câteva biserici de lemn, cari trebuie cunoscute încă înainte ca ele, din cauza progresului, ce se impune în toate direcțiunile, să dispară pentru totdeauna.

Vechimea lor de altfel nu trece peste veacul XVIII-lea poate fiindcă lemnul, din care sunt construite, e mai puțin rezistent ca alt material de clădit. Cea mai veche din părțile Făgetului, este biserica din Săceni, clădită în anul 1718, când Eugen de Savoya izgonește pe Turci din Banat și încheie cu ei pacea dela Passarovitz. Se poate totuși afirma cu certitudine, că ele sunt o continuare fidelă a bisericilor românești din trecut.

Valea Begheiului, unde se află în prezent cele mai multe biserici de lemn, este cea mai românească, dar poate și cea mai săracă parte a Banatului. Pofta hărăpăreață a străinului n'a răvnit la sărăcia acestor Români, pământul lor e slab, pășunea săracă și apa puțină. Unica lor bogăție, pădurile abia de curând au intrat pe mâna străinilor iar fosta stăpânire abia începând cu anul 1895 a așezat câteva sate de coloniști maghiari în mijlocul lor, cu scopul de a-i maghiariza.

Aceste împrejurări au făcut, ca bisericile noastre de lemn din aceste părți, să fie păstrate până în prezent și este binevenită hotărîrea comisiunii monumentelor istorice, prin care se dă o atențiune deosebită acestor sf. lăcașuri, pe pereții cărora se găsește atât de mult material documentar încă nestudiat, cu privire la trecutul nostru.

Geneza Arianismului

— Puncte de sprijin pentru Arianism în teologia creștină anterioară —

De Preotul Gh. Cotoșman
profesor la Academia teologică

Aici face din nou pe *Fiul creatorul făpturilor*, afirmând că El este „mai vechi ca întreaga Sa creatură“, deci nu este din eternitate, căci numai „pare bătrân“, și este numai „sfătătorul Tatălui“ nu consubstanțial cu El. Toate aceste afirmațiuni sunt susceptibile la felurite interpretări favorabile Arienilor, și cari probabil că nu le-au ignorat spre a-și apăra și susține doctrina lor eronată.

d) Părinții și scriitorii bisericești.

1) Sf. Iustin Martirul și Filozoful.

Ca și Herma, sf. Iustin face confuzii de termeni, înțelegând astfel sub „Cuvântul lui Dumnezeu“ atât pe Sfântul Duh cât și pe Fiul¹⁾.

Cel ce s'a arătat în V. Testament Patriarhilor, nu este Cel nenăscut (Tatăl) ci Cuvântul Său.

1) Dr. I. Miloia : Analele Banatului a. 1930 p. 7.
2) Prof. Gusti : Conferința la radio 22 IX 1936.

1) Iuliu Valaori ; Sfântul Iustin, apologia I-a, București, 1909, p. 34.

Teofaniile sunt arătările Cuvântului. El este Dumnezeu și Domn, căruia i se cuvine închinare²⁾.

El (Fiul) a fost înainte de a fi lumea, mai înainte de toate făpturile, pe cari *Dumnezeu printrînsul le-a făcut*. El a grăit lui Moise în rug. El este Dumnezeu și *Domnul oștirilor*. El este *Iehova* din V. Testament atotputernicul. Nașterea Cuvântului sf. Iustin o aseamăna cu un foc care se aprinde unul din altul, și cel dela care s'a aprins rămâne cum a fost (înțelegând deci că Fiul este din ființa Tatălui, fără ca acesta să sufere vreo micșorare).

Teologul apusean *Petaviu*, în expunerea sa despre Sf. Treime, la filozofii platonici, a observat că iudeul Filon, adept al platonicienilor, atribue Teofaniile din V. Test. lui Logos, o ființă dumnezeiască mai de jos. Iar Iustin în zelul său nevinovat n'a luat în seamă că acest punct este primejdios. Sf. Iustin zice: „Când auzi din sf. Scriptură că Dumnezeu s'a pogărit la Avraam, că Domnul a grăit cu Moisi, că Dumnezeu a închis corabia lui Noe, să nu socotești că însuși *Dumnezeu cel nenăscut* s'a pogorît, sau s'a suit, căci *Tatăl cel negrăit* și Domnul tuturor *niciodată el n'a venit în vreun loc, el nu umblă* etc. el rămâne totdeauna în aceeași regiune, oricare ar fi aceasta, el aude și vede foarte ager, însă nu cu urechile și cu ochii, ci cu puterea lui cea negrăită. El vede toate, știe toate, și nimeni dintre noi nu se ascunde de dânsul. El nu se mișcă și nici nu poate fi cuprins în vreun loc, chiar în lumea toată, căci el a fost mai înainte de a fi lumea. Cum dar ar vorbi el cu cineva, sau s'ar arăta sau ar fi cu cineva văzut în o parte mică a pământului.³⁾

Intr' un cuvânt sf. Iustin vrea să zică că Tatăl are' prea mare slavă ca să se poată arăta în chip văzut. Aceasta este' ideea principală prin care Iustin voește a dovedi Iudeilor că Cristos este Dumnezeu, Tatăl, zice el, nu se poate arăta, lucrul acesta este pentru el cu neputință, și totuși *Dumnezeu s'a arătat*, cum voi înșivă concedei. Așadar, încheia Iustin, altul este cel ce s'a arătat, este Fiul său, care deasemeni este Dumnezeu. Dar Iustin nu observă că *se incurcă* într'o mare și îndoită *contrazicere*. *Tatăl* — zice el — *nu se poate arăta*, pentru că el este Domnul lumii, el a fost mai înainte de facere'nainte de lucrul său. Însă și despre *Fiul* zice toate acestea: și el *era mai înainte de jacer*, căci prin el s'au făcut toate, el este Domnul puterilor. *Din motivul din care credea că Tatăl nu se poate arăta, trebuia să admită că nici Fiul nu se poate arăta*. Acesta este

prima observare. A doua: Spre a fi cu totul logic în dovada sa, că pe lângă Tatăl este înc'o persoană dumnezeiască, *el înalță pe cel dintâiu așa de tare, încât pe cel de al doilea, drept vorbind, numai dacă luăm seama la argumentarea sa, îl desbracă de dumnezeire*, modul său de a dovedi, răstoafnă deci tocmai ceea ce voește a dovedi. El se incurcă dar în argumentațiile sale și ajunge tocmai la o încheiere contrară celei pe care voia să o dovedească cu strictețe. Natural, că el nu se aștepta la așa ceva, și sfârșitul a fost că *el una a crezut și alta a dovedit*.

(Urmează).

Scurtă privire istorică asupra bisericii ortodoxe române din Banat.

de Pr. Constantin Târziu
licențiat în teologie.

Urmașul lui Antonovici fu Pavel Nenadovici care fusese aci pentru a apăra cu și mai multă energie cauza ortodoxiei¹⁾.

El nu păstori însă decât în prima jumătate a anului 1749 fiind chemat la Carloviț în locul răposatului Antonovici²⁾.

Curtea din Viena crezu acum că venise clipa să suprimă episcopia Aradului care se dovedise o puternică citadelă a ortodoxiei. De aceea cu ocazia sinodului anual al episcopilor sârbi din Ungaria, comisarul imperial propuse desființarea episcopiei pe motiv că nu are suficiente mijloace de existență și că în privilegiile din 4 Martie 1695 nu li se dăduse Sârbilor dreptul să înființeze decât 7 episcopii în Croația și Ungaria; ca atare episcopia Aradului să fie desființată iar teritorul ei să fie împărțit între eparhia Timișorii și Vârșetului-Caransebeșului. Mitropolitul Nenadovici combate părerea comisarului, arătând că veniturile eparhiei, cu toate că sunt modeste, ajung pentru întreținerea episcopilor pe cari le făcuse de curând Habsburgilor, Maria Terezia renunță la desființarea episcopiei prin decretul ei. Având în vedere influența ce o exercita Nenadovici la curtea imperială cât și serviciile din 3 Februarie 1750, dar luă pe viitor episcopilor dreptul de a vizita în persoană districtul Halmagiului, pe care voind cu orice preț să-l aducă la unire, tot nu reuși³⁾.

La 3 August 1751 fu confirmat ca episcop al Aradului Sinczie Jivanovici⁴⁾ care continuă

2) Apologia I. n. 63.

3) Sf. Iustin: după I. Tixeront: Précis de Patrologie, p. 50 și At. Mironescu o. c. p. 42. Dialog. Triphon C. 127.

1) S. Dragomir o. c. I p. 228.

2) Idem o. c. I. c.

3) Idem o. c. I p. 228 și 250-259.

4) Idem I. c.

opera înaintașilor săi, întărind poporul în credința ortodoxă, vizitând eparhia în lung și lat⁵⁾ și pedepsind foarte aspru pe preoții apostatați, cum a făcut cu preotul Lazăr Petrovici, răspopindu-l după cele mai severe tipice, pentru că se lăsase ademenit de piariștii din Sfta Ana⁶⁾. Deși era sârb a promovat tendințele pe emancipare ale Românilor, introducând în administrația eparhiei limba română⁷⁾, după cum se vede și din singheliile eliberate de el⁸⁾, tot episcopul Sinezie a adus cărți bisericești românești din Muntenia în locul cărților slavone⁹⁾. La 1757 el a creat un vicariat la Oradea, sâmburile episcopiei de azi, pentru a contrabalansa acțiunea uniților¹⁰⁾. La 1768 episcopul Sinezie moare împăcat cu gândul că prin vizitația din 1759 a scăpat Bihorul din ghiarele unirii¹¹⁾.

După o vacanță de doi ani scaunul episcopesc arădan fu ocupat la 1770 de episcopul Pahomie Knezevici (1770-1783) sub care la 1783 se interzise importul cărților românești din Țara Românească. Intre 1783-1784 eparhia fu administrată de arhimandritul Pavel Avacumovici¹²⁾.

În 1784 fu numit Petru Petrovici (1784-86) care trecu la Timișoara iar în locul lui reveni acum ca episcop, Pavel Avacumovici (1786-1815). Sub lunga păstorire a acestuia întâmplându-se războaiele austro-franceze (1793-1815) în cursul cărora preoțimea din eparhia Aradului contribui fiecare cu câte un ostaș prevăzut cu cal și echipament complet, iar episcopul însuși cu 5000 florini, împăratul Francisc I pentru a răsolăti acest devotament înființă la Arad „preparandia“ adică școala normală pentru pregătirea învățătorilor români necesari școlilor confesionale¹³⁾.

În ce privește activitatea și viața privată a lui Avacumovici reproducem și portretul său din acelaș raport din care am reprodus portretul fratelui său Ștefan¹⁴⁾. „Episcopul Aradului, Pavel Avacumovici, repausat în timpul cel mai recent trăind la curtea sa în voe liberă, în neatârnare și cu putere nemărginită ca un pașă turcesc, n'a grijit deloc de educația potrivită tinerilor clerici cari se dedică stării preoțești și de pregătirea lor cum se cade pentru chemarea lor viitoare și destoinicia lor. El nu s'a gândit să îndemne preoțimea subordonată la îndeplinirea mai bună a chemării lor profesionale slătuindu-i, îmbărbă-

tându-i și îndemnându-i. Indreptat cu ochii numai spre înmulțirea averilor sale, în loc să primească în starea preoțească numai candidați destoinici și bine pregătiți după cum s'ar cuveni, și în loc să numească și să hirotonească în diacon la aceeași slujbă dumnezeiască numai pe unul singur, după cum e precris, n'a stat la îndoială a sfinți în diaconi, într'o capelă adăpostită spre acest scop fatal în casa sa particulară, chiar câte 5 sau 6 deodată... Așa după oarecare timp când acești diaconi erau prevăzuți îndeajuns cu banii necesari de răscumpărare pentru episcop, spre a primi parohii, obiceiul ei a-i impune cu sila ca preoți și parohi poporului.... Nici episcopul însuși nu umbla cu pildă bună în fața poporului de jos, nici nu-și dădea silința să corespundă oficiului său de arhieriu prin propovăduirea și tâlcuirea lui Dumnezeu. La urmă împinse desfrâul atât de departe, încât... păgubi o avere națională a episcopiei Aradului, adică o clădire numită a Sf. Simeon, niște pământuri și odoare prețioase... Iată deci cine a fost căpetenia bisericească a neglijatului popor valah“.

(Urmează)

Preotul II. V. Felea: Dumnezeu și sufletul în poezia română contemporană, Cluj, 1937.

De: Prof. Constantin Rudneanu

Preotul II. V. Felea, profesor la Academia de Teologie ort. din Cluj, în 111 pagini de o muncă stăruitoare ne face ca să înțelegem frumusețea religioasă a poeziei române contemporane. Poezia română contemporană atât de bogată în concepții, n'a putut ca să nu atingă coarda sensibilă a sufletului omenesc — problemele esențiale ale vieții creștine: „Dumnezeu și sufletul“, cu un cuvânt dogmele fundamentale ale creștinismului. Sunt analizați cu o minuțiozitate psihologică, și cu cultura teologică și filosofică a preotului pătruns de tainele mărețe ale lumii creștine, pe cari preoții noștri au căutat ca să immortalizeze adevărurile eterne ale lumii spirituale — D. Nanu, Al. T. Stamatiad, Nicolae Iorga, O. Goga, Nichifor Crainic, Ioan Pillat, Vasile Voiculescu, Ștefan I. Nenițescu, Lucian Blaga, George Gregorian, A. Maniu, M. Rădulescu, Ion Sân-Georgiu, N. Davidescu, Corneliu Moldovanu, Ion Buzdugan, G. Tutoveanu, George A. Petre, V. Militaru, Const. Goran și mulți alți poeți despre opera și viața cărora ni se face amintire. O scurtă schiță biografică a fiecăruia și o caracterizare amănunțită a elementelor religioase, atât de bogate ce cuprinde opera lor

5) Dr. S. Reli o. c. p. 30.

6) Dr. Gh. Ciuhandu o. c. p. 13.

7) Dr. S. Reli I. c.

8) Dr. Gh. Ciuhandu o. c. p. 16.

9) Dr. S. Reli I. c.

10) Dr. St. Pop: Frământări românești în jurul scaunului episcopesc ortodox dela Arad. Arad 1929 p. 73.

11) Dr. Gh. Ciuhandu I. c.

12) Dr. St. Pop o. c. p. 7.

13) Dr. S. Reli I. c.

14) Idem o. c. p. 33-34.

poetică. De câteori n'am citit noi poeziile lor, și rarori ne-am dat seamă de bogăția creștinească, de dogmele fundamentale ale religiei creștine, pe cari le exprimă cu atâta sinceritate și măiestrie.

Păr. prof. Il. V. Felea, tocmai această viziune măreată și artistică a sufletului și a lui Dumnezeu ne-o arată. Opera ce a făcut-o Păr. Il. V. Felea, nu-i o lucrare de colecționar — este lucrarea unui suflet străbătut de fiorii vieții creștine, tineri și bătrâni, pot afla mângăerea, ce am avut-o și noi citindu-o și care se desprinde atât de minunat din concluziile ce ni le dă la sfârșitul cărții, „că arta poetică a României, cea mai gîngășă creațiune a spiritualității românești, se orientează după Dumnezeu, ca florile după lumina soarelui“... Constatările dogmatice ce se desprind din concepția poetică a autorilor români mai sus amintiți, ne fac să înțelegem „credința despre spiritualitatea și înfinitatea ființei lui Dumnezeu“... și de aci o întreagă dogmatică a ortodoxiei românești, credințe, tradiții și obiceiuri creștinești și românești.

Lumea celor iubitori de poezie românească, iubitori de Dumnezeu, cei ce au credința în nemurirea sufletului omenesc, vor găsi în cartea Păr. Il. V. Felea, clipe de mângăere, de o înaltă înțelegere a lumii și a vieții — *viața creștină și spirituală a neamului românesc*.

„Dumnezeu și sufletul este alfa și omega vieții omenești. Fericiți sunt toți oamenii cari înțeleg să-și zidească palatul fericirii pe piatra acestei mărturisiri“ (pag. 111).

*

Pr. Ilarion V. Felea: Critica ereziei Baptiste, Sibiu, 1937.

De o vreme încoaci sectele religioase au început să se lățească tot mai mult. Plaga aceasta inundă satele cele mai numeroase și prin propaganda vicleană a oamenilor plini de neînțelegere, ea prinde rădăcini în sufletele credincioșilor noștri. Una dintre aceste secte, foarte mult lătită în satele românești, este și cea „Baptistă“. „Baptismul este una dintre sectele cele mai active și cu o propagandă bine organizată și susținută. Are reprezentanți străini în țară și predicatori plătiți din fonduri străine. Răspândirea lui nu ne poate lăsa nepăsători. Mai ales atunci când vine cu pretenția de a ne corecta și altera întreg fondul sufletesc al neamului“. Aceasta-i mărturisirea Păr. Il. V. Felea ce ne o spune în prefața cărții Sf. Sale. După lămuririle ce ni le dă în „prefață“ unde ni se arată, că deși baptiștii n'au dogme, totuși în cărțile și gazetele lor de propagandă cu o mulțime de învățături greșite bine înțeles cu privire la cre-

dință, botez, cultul icoanelor, al sfinților și altele. Păr. Il. V. Felea, face o analiză a învățaturii eretice a baptiștilor cu privire la „Doctrina despre Cuvântul lui Dumnezeu“, „Doctrina despre mântuire“, „Doctrina despre Biserică și Preotie“, „Doctrina despre Botez și Cina Domnului“, iar în „încheiere“ se desprind concluziile generale, arătându-se că: „baptismul este o sectă eretică, ce propagă, folosindu-se de autoritatea Bibliei, o mulțime de învățături greșite“... de aci apoi decurg o mulțime de datorii pentru „biserica ortodoxă și slujitorii ei, chemarea sfântă să-și apere zestrea învățăturilor moștenite de primejdia atacurilor eretice ale sectelor în general și ale baptismului în special. Cu alte cuvinte să declare războiu duhovnicesc sectelor și ereziilor vremii“ (pag. 89). Și ni se dau o mulțime de lămuriri și îndrumări (pp. 90—91), foarte instructive și demne de urmat. Lucrarea aceasta teologică, din domeniul sectologiei și al dogmaticii, este de o netăgăduită valoare morală, fiindcă ea ne semnalează pericolul învățăturilor eretice ale baptiștilor. Ea ne descopere pe dușman, ni-l dezvăluie în toată rătăcirea lui și'n același timp ne arată și calea ce trebuie să o urmăm și ce anume răspunsuri îi vom da.

Uni Azi, nu mai putem sta impasibili în fața pericolului sectelor și'n special al baptiștilor, e lipsă neapărat ca să fim înarmați și cu toate aceste citate biblice, cu cari să-l dezarmăm. Se impune să cunoaștem amănunțit, în toate tainele lui baptismul, și citind aceste 91 de pagini, mărturisim, că grea sarcină și-a luat Păr. Il. V. Felea, dar bogăția citatelor biblice, ne dezvăluie și folosul ce-l poate avea preotul dela oraș ca și cel dela sate. Din aprofundarea acestui studiu și după o bună înțelegere a acestei probleme, lupta va fi dusă la bun sfârșit.

Multora le-a lipsit o astfel de carte, bibliografia bogată (pp. 22—93) ne pune în fața unei aprecieri formidabile. Prețul de 35 lei, ne face ca să credem că este merit ca nici un preot să nu se lipsească, nici o parohie să nu neglijeze, fiind de un interes deosebit!!

ȘTIRI

Guvern de concentrare națională. Luând demisia cabinetului Octavian Goga, Majestatea Sa Regele a reușit să facă un guvern de concentrare națională în frunte cu I. P. S. Sa Patriarhul Dr. Miron Cristea și cu aproape toți foștii președinți de consiliu.

Iată lista noului guvern:

Președinte de consiliu I. P. S. Patriarh, Dr. Miron Cristea.

Miniștrii, Secretari de Stat: Mareșal Al. Averescu, Gral A. Văitoianu, Al. Vaida-Voevod, G. G. Mironescu, Prof. N. Iorga și Dr. C. Angelescu.

Ministru, Secretar de Stat și interimar la externe: Gh. Tătărescu, Industrie și Comerț: C. Argetoianu, Muncă: Dr. V. Nițescu, Domenii: Gh. Ionescu-Sișești, Ocrotiri Sociale: Dr. I. Costinescu, Culte: V. Iamandi, Finanțe: M. Cancicov, Interne: A. Călinescu, Apărare Națională: Gral I. Antonescu, Comunicații: C. Angelescu, Subsecretar la Apărarea Națională: Gral Paul Teodorescu.

Majestătea Sa Regele a adresat un manifest către Țară, spunând că dragostea și grija de popor L-au constrâns să facă pasul acesta însemnat.

Noul guvern, atât de fericit prezidat de I. P. S. Sa Patriarhul, Bisericii noastre, a și luat unele măsuri bune și cu adevărat administrative: Revocarea alegerilor, numirea de primari a oamenilor cinștiți, buni gospodari și cari nu au făcut politică de partid, însfârșit revenire și sistarea definitivă a detașărilor de funcționari.

Economie dirijată. În anul trecut la Rio de Janiero s'au asvârlit în mare 7,750.000 saci cu cafea, la New-Jork s'au ars 6,200.000 porci și s'au distrus 2,500.000 tone de porumb. La Los Angelos s'au asvârlit 2,400.000 litri de lapte. În Aregon mii de pești au fost aruncați iarăși în apă sau dați la câni. În Ceylon au fost aruncate în mare 30.000 tone de ceai. La Londra au fost distruse oficial 250.000.000 Kg. carne. Toate acestea s'au săvârșit pentru ridicarea prețurilor exorbitante!

O lămurire. Ziarul Cuvântul de acum o săptămână publică o corespondență din Caransebeș cu caracter tendențios. Este adevărat că s'a făcut azi două săptămâni un parastas pentru regretatul protopop Andreiu Ghidiu al Caransebeșului, dar nu de organele sau autoritățile bisericești (cari îl făcuseră la șase săptămâni; iar șase luni nu s'au împlinit încă dela moartea protopopului), ci de unele societăți din oraș. Mai mult, fără înștiințarea Episcopiei sau măcar a protopopiatului!

Așa că neluând parte la oficierea parastasului administratorul protopopesc a ținut să afirme și să salveze prestigiul, demnității de protopop, care a fost și înaintașul său! Nici n'avea ce căuta la o comemorare făcută cu scopul de preamărire nu a decedatului ci a comemoratorilor. Vorba poetului: „Nu mărindu-te pe tine, ci slăvindu-se pe el“.

Nr. 621 E 1938.

Cătră

Prea On. Oficii protopresbiterale și On. Oficii parohiale din Eparhia ort. rom. a Caransebeșului.

On. Minister al Cultelor și Artelor ni-a trimis adresa de mai jos a On. Minister de Finanțe cu Nr. 316,955/1937 referitoare la drepturile exclusiv acordate Monetăriei Naționale, de a executa ștampile sau sigilii pentru autoritățile publice de Stat, județ sau comună.

Textul adresei este următorul:

Falsificările de acte publice au fost înlesnite într'o mare măsură prin confecționarea sigiliilor și ștampilelor Statului la diverse atelier, fără nici un control din partea Statului.

Pentru înlăturarea acestui neajuns s'a acordat Monetăriei Naționale prin Decretul-Lege privitor la organizarea și administrarea acelei Regii publice, promulgat cu l. D. Regal Nr. 3710 și publicat în Monitorul Oficial Nr. 263 din 13 Noemvrie 1937 dreptul exclusiv de a executa ștampile sau sigilii în relief pentru autoritățile publice de Stat, județ sau comună.

Potrivit dispozițiilor art. 5 din Decretul-Lege menționat această măsură intră în vigoare în termen de 3 luni dela data publicării Decretului în Monitorul Oficial, adică cu începere dela 13 Februarie 1938.

Articolul 5 din Decretul-Lege Nr. 3710/1937, prevede:

„Monetăria Națională are dreptul exclusiv de a executa ștampile sau sigilii în relief pentru autoritățile publice de Stat, județ sau comună“.

„Această dispozițiune se va pune în aplicare în termen de 3 luni dela publicarea în Monitorul Oficial a prezentului Decret“.

„Toți cei care vor contraveni acestei dispozițiuni sunt pasibili de penalitatea prevăzută în art. 393 și urm. din codul penal Regele Carol al II-lea. Funcționarii publici care au dispus confecționarea de ștampile sau sigilii ale autorităților în atilere particulare sunt considerați ca complici și li se vor aplica aceleași pedepse“.

„Monetăria Națională are dreptul de control asupra atelierelor particulare de gravură și persoanelor, care exercită această meserie. Ministerul Finanțelor poate aplica la propunerea Monetăriei Naționale, pe baza proceselor-verbale de constatare dresate de organele de control ale acestui Departament amenzi până la 5,000 Lei, putând dispune chiar și închiderea temporală sau definitivă a atelierului“.

„Nimeni nu are dreptul de a instala un atelier de gravură sau a exercita meseria de gravor înainte de a obține autorizația specială a Ministerului de Finanțe, după propunerea Monetăriei Naționale, care se va elibera în condițiunile arătate prin regulament.

„Patronii atelierelor de gravură și lucrătorii gravori, care lucrează pe cont propriu sunt obligați a face cerere de înscriere în registrul special al Monetăriei în termen de 3 luni dela intrarea în vigoare a prezentului Decret“.

Aducem cele mai de sus la cunoștință organelor noastre în subordine pentru aplicarea întocmai a acestei măsuri legale.

Caransebeș din ședința consiliului eparhial ținută în 1 Februarie 1938.

Episcopul diecezan:
† VASILE